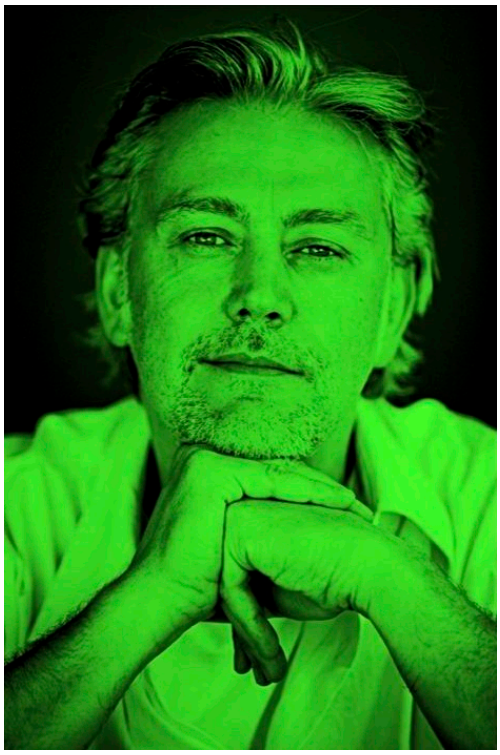

Van lijden tot hoop
Wim Henderickx over VISIONI ed ESTASI

Om steeds op het scherp van de snee te werken, stellen TENSO en Festival van Vlaanderen-Mechelen zich tot doel om ieder jaar een creatie te brengen van een hedendaagse Belgische componist. Wim Henderickx is al lang geen onbekende meer en verdiende zijn sporen op de meest gerenommeerde podia, maar de koormuziek ziet hij toch als een uitdaging apart.

Wim Henderickx, je bent te gast op TENSO Days, een festival voor hedendaagse koormuziek. Heb je een speciale band met (hedendaagse) koormuziek of kom je hier meer als noviet?
Tot voor kort was de koorwereld een beetje vreemd terrein voor mij, omdat ik uit de orkestwereld kom en dus vanuit het instrumentale denken. Na een tijdje heb ik zelf de stap gezet naar opera en muziektheater en verzeilde ik uiteindelijk ook in de koorwereld. Natuurlijk kende ik wel de koormuziek van componisten als Ligeti en Xenakis, maar niet zoals ik het orkestrepertoire ken. Eigenlijk zag ik dat gebrek aan ervaring meer als een luxe: ik ben volledig vrij omdat de traditie me nergens toe verplicht.

Voor VISIONI ed ESTASI werk je met een reuzenkoor dat bestaat uit drie professionele koren en zeven amateurkoren. Gaat het hier om de kracht van het aantal of werk je de koren ook elk afzonderlijk uit?
De laatste jaren maak ik graag de overbrugging tussen professionele muzikanten en amateurmuzikanten. Deze opdracht voor TENSO geeft me als componist enerzijds de kans om muzikaal te doen wat ik wil, omdat ik kan werken met koren van een professioneel niveau. Anderzijds moet je de amateurkoren op een andere manier benaderen en dat geeft een interessante spanning. Wat die dialectiek betreft, heb ik me laten inspireren door de zestiende-eeuwse Venetiaanse koormuziek, meer bepaald door de zogenaamde dubbelkorigheid van componisten als Gabrieli en Willaert, waarbij koren op verschillende plaatsen in de kerk opgesteld staan en zowel dialogeren als contrasteren. Bij VISIONI ed ESTASI staan de koren rondom het publiek. Het wonderbaarlijke bij zo'n spatialisatie is dat je als toeschouwer echt in de klank zit. Ik ben blij dat het werk in een sacrale ruimte wordt uitgevoerd, omdat die onder meer door de resonantie een grote meerwaarde geeft aan de muziek.

Wat betekent de titel van het werk en in welke mate sluit die aan bij de muziek?
Ook de titel heeft te maken met die dubbelkorigheid: VISIONI ed ESTASI beschouw ik als twee tegenpolen die in spanning staan. Je hebt enerzijds de visioenen die zacht en introspectief zijn, en anderzijds de uitbundige en extraverte extases. In totaal bestaat het werk uit elf delen: telkens een duo van een visioen en een extase met een bepaalde thematiek, afgewisseld met sololiederen die ik interludes heb genoemd. De muziek volgt ook het contrast tussen een visioen en een extase: in de extases klinken spreekkoren, heel ritmische passages, en alternatieve vocale technieken als scanderen en fluisteren. De visioenen bevatten de meer lyrische en gezongen passages. Zo legt het werk in vier grote blokken een soort traject af van lijden tot hoop, van donker naar licht.

Welke rol speelt de elektronica in het stuk?

Het gebruik van nieuwe media zoals de elektronica kan vaak iets heel specifieks toevoegen. Hier heeft de elektronica een dubbele functie. Louter praktisch kunnen de zangers hun toon halen uit de ondersteunende elektronica. Maar de elektronica kan zelf ook een eigen atmosfeer creëren en maakt een soort canvas waarbinnen de koren hun verhaal vertellen. Opnieuw zal de concrete invulling sterk afwisselen tussen meer tonig materiaal in de visioenen, en ruis en pulsaties in de extases.

De tekst van het werk bestaat louter uit losse betekenisloze lettergrepen. Zijn die volledig willekeurig?
Ik hou niet altijd van tekst in composities, omdat die vaak een soort dwingende richting geeft aan de muziek. De tekst die ik gebruik heeft in eerste instantie geen betekenis maar is wel drager van een ander soort inhoud. De klinkers en medeklinkers plukte ik uit het *Lux Aeterna* van de dodenmis. De boodschap van dat *Lux Aeterna* is eigenlijk de essentie van het hele stuk, omdat het vooral gaat over de kracht van het licht, een universele thematiek in alle culturen en religies. Ik maak hier dus abstractie van de tekst, om ze daarna terug te integreren op een muzikale en dus meer contextloze manier. Het verhaal is zuiver muzikaal maar draagt zo toch een soort van inhoud.

In welke richting zie je de klassieke muziek evolueren?
Ik voel dat we terugkeren naar een begrijpelijke muzikale taal. Dat hoeft niet per se tonaal te zijn, maar consonantie lijkt wel opnieuw een bepalende factor te zijn. Anderzijds blijven enkele moderne vernieuwingen zoals minimalisme en elektronica zeker een rol spelen. Ik zie tegenwoordig vooral een erg eclectische tendens, en VISIONI ed ESTASI is ook zo opgevat. We zitten al vijftien jaar in de eenentwintigste eeuw en we moeten afstand nemen van de twintigste. Als componist krijg je nu veel meer vrijheid dan pakweg vijftig jaar geleden. Toen leken bepaalde richtingen zich echt op te dringen: als je die niet volgde, was je bij wijze van spreken niet meer mee. Dat lijkt voorbij te zijn; je hebt vandaag zowel een Brian Ferneyhough als een Arvo Pärt. De componist heeft nu de mogelijkheid om zijn creativiteit alle richtingen uit te sturen en zich open te stellen voor alle impulsen die op hem af komen. Gelukkig maar!

Interview opgetekend door Arne Herman